

HELŚIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA
HELSINKI FOUNDATION for HUMAN RIGHTS

RADA FUNDACJI

Halina Bortnowska-Dąbrowska
Janusz Grzelak
Michał Nawrocki
Marek Antoni Nowicki
Stefan Starczewski

ZARZĄD FUNDACJI

Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Jerzy Ciemniowski
Sekretarz: Adam Bodnar
Skarbnik: Elżbieta Czyż
Członek Zarządu: Janina A. Kłosowska

Warszawa, dnia 12 sierpnia 2010 r.

2013/2010/MPL/AP/WK

Szanowny Pan

Grzegorz Walejko

Zastępca Dyrektora Departamentu
Sądów Powszechnych
Ministerstwo Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

dotyczy: DSP II 5000-61/10

W nawiązaniu do Pańskiego pisma z dnia 23 lipca 2010 r. (sygn. DSP II 5000-61/10) z prośbą o wyrażenie opinii o projekcie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z przebiegu posiedzenia jawnego, pragnę przedstawić w imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka stanowisko w tym zakresie.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie na wstępie zaznaczyć, że idea wprowadzenia protokołu elektronicznego do postępowania cywilnego, realizująca postulat sprawności działania sądów, zasługuje na pełną aprobatę. Jednakże wprowadzenie tego rozwiązania, wiąże się z koniecznością rozwiązania szeregu technicznych problemów związanych z umożliwieniem wszystkim osobom zainteresowanym korzystania z protokołu elektronicznego. Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie zwrócić uwagę na problemy związane z rozporządzeniem, zwłaszcza zbyt ogólny i nieprecyzyjny charakter § 12 rozporządzenia, który reguluje zasady udostępniania zapisu protokołu elektronicznego. Uregulowanie kwestii dostępu do protokołu elektronicznego w sposób niewyczerpujący może w praktyce znacznie utrudnić dostęp do akt sądowych m.in. przedstawicielom mediów. Helsińska Fundacja Praw Człowieka zwracała już uwagę na te problemy w trakcie konsultacji społecznych nad projektem ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego¹. Uzasadnione jest zatem jedynie przypomnienie tych zastrzeżeń, ale bez wchodzenia w głębszą analizę pojawiających się w tym zakresie problemów.

¹ Opinia Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z dnia 18 sierpnia 2009 r., sygn. 4137/2009/AB/LL w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, sygn. prośby o wyrażenie opinii DSP-II-5000-155/09, dalej “opinia”.

jakich do protokołu elektronicznego dostęp mogliby uzyskiwać dziennikarze pozostają niejasne. Dotychczasowa praktyka uzyskiwania dostępu do protokołu stworzonego w tradycyjny sposób, polegająca na wykorzystaniu instrumentu dostępu do informacji publicznej, może okazać się w przypadku protokołu elektronicznego nieskuteczna. Protokół w wersji elektronicznej, który wymagać będzie zmian polegających na anonimizacji informacji niejawnych, może być bowiem uznany za informację przetworzoną i w konsekwencji dziennikarze chcący uzyskać dostęp do protokołu elektronicznego zmuszeni zostaną do wykazywania szczególnie istotnego interesu publicznego (zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, Dz.U. 2001 nr 112 poz. 1198). Umożliwienie dziennikarzom dostępu do akt postępowań sądowych ma istotne znaczenie w społeczeństwie obywatelskim. W związku z powyższymi argumentami w ocenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka § 12 rozporządzenia, ze względu na swoją nieprecyzyjność oraz nierozwiązywanie mogących powstać trudności związanych z dostępem do protokołu elektronicznego przez dziennikarzy, wymaga w ocenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka doprecyzowania.

Przekazana do uregulowania w rozporządzeniu materia dotyczy tak istotnych kwestii, jak zabezpieczenie protokołu elektronicznego przed jego utratą, zniekształceniem czy nieuprawnionym dostępem, a zatem problemów dotyczących praw jednostki, w szczególności prawa do rzetelnego postępowania. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego ustawowe upoważnienie do wydania aktu wykonawczego nie może mieć charakteru blankietowego i nie może pozostawiać prawodawcy zbyt daleko idącej swobody kształtowania merytorycznych treści rozporządzenia (por. wyrok TK z dnia 31 marca 2009 r., sygn. K 28/08). Wytyczne zawarte w ustawie mają wskazywać kierunek merytorycznych rozwiązań oraz muszą uwzględniać wskazówki, co do treści rozporządzenia. Opiniowane rozporządzenie dotyczy sposobu udostępniania protokołu elektronicznego, natomiast wytyczną dotyczącą tego elementu rozporządzenia jest *„konieczność zapewnienia możliwości zapoznania się z zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku oraz uzyskania z akt sprawy zapisu dźwięku”*. Ustawodawca zdecydował się zatem na szerokie nakreślenie zakresu zagadnień, których doprecyzowanie nastąpi przepisami rangi rozporządzenia. Jednakże w ocenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka na etapie tworzenia przepisów wykonawczych nie wywiązał z nałożonego ustawą zadania, gdyż nie uregulował wszystkich kwestii związanych z dostępem do protokołu elektronicznego. Jest to szczególnie istotne ze względu na fakt, że materia przekazana do uregulowania rozporządzeniem dotyczy kwestii o fundamentalnym znaczeniu dla praw jednostki.

Przedłożone rozporządzenie pomija w ogóle aspekt konieczności wprowadzania modyfikacji w protokole elektronicznym celem ułatwienia, czy raczej umożliwienia zapoznania się z jego treścią osobom, które z różnych przyczyn nie będą tego mogły uczynić. Jak wskazali twórcy projektu, część zasygnalizowanych przez Helsińską Fundację Praw Człowieka w tym zakresie kwestii zostanie uregulowana w osobnych przepisach rangi rozporządzenia. W związku z tym Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie zapytać o stan prac nad zmianą rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych, które wprowadzałyby zmiany rozwiązujące ww. problemy z dostępem do protokołu elektronicznego.

Opiniowane rozporządzenie umożliwia w praktyce działanie protokołu elektronicznego, który bez wątpienia korzystnie wpłynie na realizację prawa jednostki do sądu. Zdaniem Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka protokół elektroniczny pozwoli na zdecydowanie szybsze prowadzenie rozpraw oraz sprawi, że protokoły będą wiernie odwzorowywały przebieg rozpraw.

W swojej opinii Helsińska Fundacja Praw Człowieka wskazywała, iż wprowadzenie do postępowania cywilnego protokołu elektronicznego rodzi możliwość powstania szeregu problematycznych kwestii. Wśród nich najistotniejszym problemem może się okazać umożliwienie dostępu do elektronicznego protokołu osobom niewidomym, niedowidzącym, głuchym oraz niedosłyszącym. Dlatego też w opinii Helsińska Fundacja Praw Człowieka wskazywała na konieczność wprowadzenia możliwości opatrzenia nagrań z protokołu napisami oraz przygotowywania uwierzytelnionych transkryptów protokołu językiem Braille. Kolejną problematyczną kwestią jest możliwość korzystania z protokołu przez osoby „wykluczone cyfrowo”, które nie mają dostępu bądź nie potrafią korzystać z nowoczesnych form komunikacji, a zwłaszcza Internetu oraz komputera. W tym zakresie Helsińska Fundacja Praw Człowieka stoi na stanowisku, iż ustawodawca projektując zmiany wprowadzające elektroniczny protokół musi rozważyć działania polegające na stworzeniu odpowiedniej infrastruktury przy sądach oraz w jednostkach penitencjarnych, umożliwiającej wszystkim osobom uprawnionym samodzielne zapoznanie się z zapisem przebiegu rozprawy. Helsińska Fundacja Praw Człowieka zwróciła także uwagę na konieczność uregulowania zasad dostępu do protokołu elektronicznego dla osób niebędących stronami bądź uczestnikami postępowania, a zwłaszcza – przedstawiciele mediów. Istnieje tu bowiem istotne ryzyko limitowania przez sądy dostępu dla dziennikarzy do protokołów elektronicznych. Mogłoby to być argumentowane tym, że w protokołach znajdują informacje niejawne lub dane wrażliwe. Podniesione w opinii Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka problemy pozostają nadal aktualne.

W uzasadnieniu projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego przedłożonego Sejmowi (druk sejmowy nr 2870, wpłynął do Sejmu 9 marca 2010 r.), autorzy projektu odnieśli się do przedstawionej przez Helsińską Fundację Praw Człowieka opinii uznając, że *„zagadnienia te nie są przedmiotem proponowanych w ustawie rozwiązań normatywnych, a ich rozwiązanie odbędzie się przez zmianę Regulaminu urzędowania sądów powszechnych oraz odpowiednie przepisy rozporządzenia wydanego na podstawie proponowanego art. 158 § 5”*.

Delegacja dla Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia wskazana w § 5 art. 158 k.p.c., przewiduje, iż poza określeniem rodzajów urzędzeń, środków technicznych służących do utrwalania obrazu i dźwięku, sposobu sporządzania zapisów oraz identyfikacji osób je sporządzających powinno ono zawierać regulacje dotyczące sposobu udostępniania oraz przechowywania takich zapisów. Przy czym sam sposób udostępniania zapisów, zgodnie z wytycznymi ustawowymi, powinien mieć na uwadze konieczność zapewnienia możliwości zapoznania się z zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku oraz uzyskania z akt sprawy zapisu dźwięku. Należy się zdaniem Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka zastanowić czy przedłożony projekt stanowi wyczerpujące wypełnienie wskazać zamieszczonych w delegacji ustawowej.

W tym kontekście na szczególną uwagę zasługuje § 12 przedłożonego projektu rozporządzenia. Przepis ten stanowi, iż *„zapis z adnotacjami udostępnia się stronom, uczestnikom postępowania oraz innym podmiotom uprawnionym lub upoważnionym w budynku sądu. Zapis z adnotacjami może być udostępniony także za pomocą konta w systemie teleinformatycznym”*. W ocenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka przepis ten niewystarczająco precyzuje, kto i na jakich zasadach może mieć dostęp do protokołu elektronicznego. Przede wszystkim ustalenia wymaga określenie „podmiot uprawniony lub upoważniony”. Ponadto rodzi się tu wątpliwość w zakresie dostępu do protokołu elektronicznego przez inne podmioty, a zwłaszcza dziennikarzy. Problem ten nabiera na aktualności zważywszy, iż w rozporządzeniu nie ma w ogóle regulacji dotyczącej możliwości dostępu do części protokołu – takie ograniczenie byłoby wskazane z uwagi na konieczność ochrony pewnych informacji (informacji niejawnych, danych osobowych itp.). Zasady na

Jednak z uwagi na wskazane potencjalne problemy związane z wprowadzeniem protokołu elektronicznego, Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie wyrazić swoje zaniepokojenie brakiem informacji na temat stopnia zaawansowania prac nad kompleksowymi rozwiązaniami w tym zakresie.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,

 Wyrażam + nie ceele,

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
PREZES ZARZĄDU
Danuta Przywara
Danuta Przywara